

ISSN 0084-5604

Вестник зоологии

Фауна
и систематика

Эволюция
и филогения

Экология
и этология

Морфология

Методика

Новые книги

Информация
и хроника

Vestnik
zoologii

Journal of
Schmalhausen
Institute of
Zoology

ТОМ 39
1-2005

ЗАМЕТКИ

***Dorcadion equestre* (Coleoptera, Cerambycidae) у Чорноморському біосферному заповіднику [*Dorcadion equestre* (Coleoptera, Cerambycidae) in the Black Sea Biosphere Reserve].** — Вусач земляний хрестоносець (*Dorcadion equestre* Laxmann, 1770) — відносно рідкісний вид, занесений до Червоної книги України (1994, I категорія). Згідно зі списком комах Чорноморського біосферного заповідника (укладам Л. М. Зеліська, 1990), цей вид раніше в ентомофауні заповідника не вказано. Вперше *D. equestre* виявлено в значній кількості у травні 2001—2002 рр. на шляху Ягорлицький Кут, по узліччям флориг (збори і усне повід. Ю. О. Москаленка). За літературними даними, подібні зустрічі особин цього виду впрям у великих кількостях вважаються рідкісними. У 2003—2004 рр. чисельність жуков залишалась на досить високому рівні (під час маршрутного обліку в середньому нараховувалось $0,67 \pm 0,05$ екз. на 100 м). При використанні ґрунтових пасток на території шхострова в 2003—2004 рр. виявлено, що *D. equestre* віддавав перевагу шляхам з лучною рослинністю та приморським полинно-типчаківим степом, які знаходились в незначній віддалі від узбережжя затоки (50—400 м). В центральній частині шхострова жуков не вказано. В цілому щільність *D. equestre* для території Всієї заповідної шлянки наприкінці травня складала 0,98 скз/100 пастко-длб у 2003 р., та 0,83 екз/100 п.-д. у 2004 р. Цікаво, що жуки роду *Dorcadion*, які у великій кількості зустрічаються вздовж доріг шхострова, в травні стають основним об'єктом живлення чорнолобого сорокопуда, що в цей час масово зустрічається в приморському степу на прольоті. Під час обліку вздовж доріг залишив доркадлонів, з'яених птахами, нараховували в середньому $0,73 \pm 0,07$ екз. на 100 м маршруту. Але, не дивлячись на значне вилучення частини особин з популяції, чисельність вусача земляного хрестоносця на шхострові залишається високою. Таким чином, виявлено нову точку, де *D. equestre* мешкає у великій кількості — півострів Ягорлицький Кут (Чорноморський біосферний заповідник). — М. І. Нгочко (Чорноморський біосферний заповідник, м. Гола Пристань).

The Workers' Mating and Female-Producing Eggs in the Orphaned Colonies of the *Polistes dominulus* Paper-Wasps (Hymenoptera, Vespidae) in the Black Sea Reserve [Спаривання робочих и вщращивание самок в сиротских семьях осы-полиста *Polistes dominulus* (Hymenoptera, Vespidae) в Черноморском заповеднике]. — It is known that workers of *Polistes exclamans* Viereck, *P. heUicosus* Cresson, *P. snelleni* Saussure can mate with early males and lay female-producing eggs in the orphaned colonies (Strassmann, 1981; Strassmann et al., 1988; Suzuki, 1985). *P. dominulus* (Christ) paper-wasp populations nested on plants in the Black Sea Reserve were studied since 1992. About 10—12% of colonies after worker emergence remain without queens. The survival rate of these orphaned colonies is low. In the population, these colonies are less productive than queen-right colonies (t-test, $P < 0.05$). As a rule, such colonies produce males at the end of their life cycles. An analysis of nest maps shows that these males are sons of the workers. 2 orphaned colonies in 2003 and 2 in 2004 produced, besides males, some females after more than 6 weeks of the queens' disappearance. On August 21 2004 the older workers from two colonies were dissected to see if there was spermathecae. In one colony, only 4 workers surviving to this day could be the mothers of females. Only 2 workers had developed ovaries, and one had spermathecae. The dissections of workers from another colony showed that there was spermathecae in one worker. But this worker emerged on July 10, therefore she couldn't be a mother of females. It is possible that the mated worker had disappeared before our dissection. Therefore, in orphaned colonies, *P. dominulus* workers are able to mate and produce female eggs. We never registered such a fact in other *Polistes* species from the Black Sea Reserve or in this one when it nests in sheltered sites. — L. Yu. Rusina, O. V. Skorokhod (Kherson State University).